

Предраг Лозо*

Републички центар за истраживање рата,
ратних злочина и тражење несталих лица
Бања Лука

Оригинални научни рад

УДК 341.382(497.6)“1995”:323.1(497.6РС)

DOI 10.7251/SIC2003164L

РЕПУБЛИКА СРПСКА – ИМЕ, ДОГАЂАЈИ И ИСТОРИЈСКИ ПРОЦЕСИ

Апстракт: У раду се на основу изворне грађе са неколико аспеката анализирају прилике у којима је настала Република Српска. Посебно је наглашен процес промјена имена Републике како са формалног становишта, из угла рада Народне скупштине, као највишег законодавног тијела, тако и у јавној перцепцији. Ови процеси осликавају развој схватања власти и функционисања државе у посткомунистичком и уједно веома турбулентном ратном периоду који носи значајне специфичности. Истовремено, на основу праћења поменутих аспеката у историографији и разумијевању прошлости, могу се видјети елементи односа према изворној грађи и чињеницама у синтезама и другој литератури која свједочи о том времену. У раду се покушава открити колико историјске чињенице, које се неријетко занемарују у данашњем јавном дискурсу, могу рећи о националној историји из наше блиске прошлости.

Кључне ријечи: Република Српска, Српска Република, име, Народна скупштина, Одбрамбено-отаџбински рат

---

* p.lozo@rcirz.vladars.net

Прве синтезе и обухватнији пројекти истраживања историје Републике Српске, макар они настали из пера професионалних историчара, појавили су се након 2015. године. Поред тога што они доносе сабирање историјског искуства и података показало се да српској историографији недостаје шира база појединачних специјалистичких радова који би били искоришћени за настајање синтеза. Истовремено, показана је и недовољна опширност истраживања изворне документације. У њима се неке чињенице значајне за развој, али и разумијевање времена и контекста настанка Републике Српске, некритички преузимају. Тако се у већини дјела, као неупитна, наводи тврдња да је у августу 1992. Српска Република БиХ промијенила име у Република Српска.¹

¹ Иако се ова тврдња може наћи у много радова, публицистике и стручне литературе овдје издавамо свеобухватније пројекте. У првом издању *Историје Републике Српске*, аутора Чедомира Антића и Ненада Кеџмановића, у издању СКЗ из 2015. године, изнесене су двије тврдње о имену државе. Тако се на 230. страни наводи: „Народна скупштина 12. августа 1992. одлучила је да нова српска држава промијени име. Иако је остала спремност да коначан статус буде ријешен у некој државној форми са остала два народа СР Босне и Херцеговине, Скупштина је одлучила да се нова српска држава зове Република Српска“. На 248. страни наводи се: „Током наредних мјесеци српски народ у Босни и Херцеговини створио је своју државу. Српска Република Босна и Херцеговина 13. августа 1992. добила је свој данашњи назив: Република Српска“. Након изласка поменутог издања аутор рада који је пред Вама, је заједно са колегама Борисом Радаковићем и Марком Јанковићем, послао Немањи Девићу, сараднику на пројекту и једном од коректора, неколико страна исправки фактографије, као и сугестије које би се могле користити за неко од сљедећих издања. Једна од сугестија била је да се промијени поменута тврдња о развоју имена Републике Српске. Међутим, у *Историји Републике Српске*, у издању *Недељника*, које је изашло касније, 2016. године, и које је тиражем било намијењено широкој читалачкој публици, дошло је само до дјелимичне корекције. Код првог помињања имена на 286. страни, прва реченица у горе наведеном пасусу остала иста. По сугестијама измијењен је крај тврдње који је онда гласио: „... Скупштина је одлучила да усвоји назив Српска Република. До краја септембра (од 14. до 29.) биће званично уведен данашњи назив Република Српска. Назив је конструисан из придјевске именице по узору на Француску, Хрватску, Финску...“. Друга, горе поменута, тврдња са погрешним чињеницама о имену Републике Српске од 13. августа остала је иста и она се појављује на страни 306.

- У првом тому *Енциклопедије Републике Српске (А-Б)*, у одредници *Босна и Херцеговина*, тј. у пододредници *Историја*, у одјељку за период 1974-1992, који је написао Жељко Вујадиновић, на 602. страни, између осталог, се наводи: „Због прегласавања приликом усвајања Меморандума о суверенитету БиХ, 12. октобра 1991, српски посланици напустили су Скупштину СР БиХ, 24. октобра основали Скупштину српског народа у БиХ, а 9. јануара 1992. прогласили Српску Републику БиХ, која је у августу исте године преименована у Републику Српску“. У одјељку исте одреднице, који носи назив *Република Српска*, Алекса Буха је на 604. страни написао: „Та тежња остварена је 9. јануара 1992, када је Скупштина

Да бисмо помјерали границе сазнања по принципу *научног милиметра* и разјаснили како су се кретали догађаји у вези са именовањем Републике Српске, али и да бисмо дали одговоре на нека друга битна питања, потребно је вратити се изворима првог реда. Наравно, гдје буде неопходно потребно је у помоћ позвати и друге изворе и литературу.

Први број Службеног гласника српског народа у Босни и Херцеговини издат је у Сарајеву 15. јануара 1992. године. У њему су објављене одлуке од 1. до 4. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини. Из тог броја Службеног гласника можемо укратко, али прегледно, кроз званичне документе, видјети и почетну хронологију и фактографију стварања институционалног оквира који је изродио Републику Српску. *Одлука о оснивању Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини* донесена је 24. октобра 1991. године.² Поменуто одлуку пратила је *Одлу-*

основала Републику српског народа у БиХ, која је 12. августа 1992. преименована у РС“. У другом тому Енциклопедије, који се односи на слова В-Г, у одредници за Војску Републике Српске (ВРС), генерал Петар Шкрбић је на 264. страни записао: „У складу са промјеном назива територије под српском контролом, августа 1992, промијењен је и назив војске, која је до свог укидања, 31. децембра 2005, носила назив Војска Републике Српске (ВРС)“. - У уџбенику за 9. разред из предмета Историја у основним школама у РС из 2018. године, који је учинио значајан искорак у односу на све претходне који готово да нису ни обрађивали историју Републике Српске, Драгиша Д. Васић на 185. страни наводи: „На основу плебисцита, Скупштина српског народа у БиХ 9. јануара 1992. године прогласила је Републику српског народа Босне и Херцеговине (од августа 1992. године зове се Република Српска)“. У хронолошкој табlici на крају лекције на 192. страни за „август 1992.“ наводи се сљедеће: „Срби су своју државу у БиХ прозвали Република Српска (РС)“. Сличну констатацију исти аутор наводи и у уџбенику за 4. разред гимназије општег и друштвено-језичког смјера и 3. разред гимназије природно-математичког смјера, издатом 2020. године, на странама 238 и 239: „На основу резултата поменутог плебисцита Скупштина српског народа у БиХ, 9. јануара 1992. године, прогласила је Републику српског народа Босне и Херцеговине. (До 1992. називана је Српска Република Босна и Херцеговина, а од тада Република Српска)“.

² *Службени гласник српског народа у Босни и Херцеговини*, година 1, број 1, Сарајево 15. јануар 1992. године, 1; Одлуци је претходило нелегално и нелегитимно усвајање *Платформе Предсједништва БиХ, Меморандум СДА о суверености БиХ, Писмо о намјерама и расписивање Референдума о суверености БиХ* од стране муслиманских и хрватских посланика у Скупштини БиХ. Све то учињено је на превару (након прекида засједања) и без присуства и подршке српских посланика, ноћу између 14. и 15. октобра 1992. године. Оснивање Скупштине српског народа у БиХ сматрало се одговором на усвајање *Меморандума* и методе прегласавања представника српског народа. Новоформирану Скупштину чинили су представници српских странака из парламента БиХ, који је напуштен због превара и нелегалности, њих укупно 78, од тога СДС 72, СПО 2 и из Партије

ка о остајању српског народа Босне и Херцеговине у заједничкој држави Југославији,³ коју је требало потврдити на плебисциту који је на истој сједници расписан *Одлуком о расписивању и провођењу плебисцита српског народа у Босни и Херцеговини*.⁴ Завршни документ са ове прве сједнице била је *Декларација Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини*.⁵ У низ најважнијих конституишућих одлука може се свакако навести и она (која се често изоставља у историографским прегледима) са 4. сједнице Скупштине српског народа у БиХ, од 21. децембра 1991. године, којом се, на основу плебисцита, приступало формирању Републике Српске Босне и Херцеговине.⁶ Плебисцит је одржан 9. и 10. новембра 1991. године. Гласало је 1.162.032 грађана српске националности који су се изјаснили за останак у Југославији. Против је било 398 изашлих на плебисцит. Поред Срба изашло је 48.895 грађана друге националности који су гласали за останак у Југославији.⁷

Поменута 4. сједница Скупштине српског народа одржана је 21.12.1991. године у Сарајеву.⁸ Расправа о теми формирања Републике Српске Босне и Херцеговине није била посебно издвојена у усвојеном дневном реду, а о томе се расправљало у оквиру прве тачке дневног реда *Усвајање ставова у вези са Декларацијом министара Европске заједнице о Југославији*.⁹ Послије читања писма лорду Карингтону од стране Скупштине срп-

---

реформских снага 4 посланика. Касније се Скупштини српског народа прикључило још 5 посланика и од тада она броји 83 посланика. Драгослав Илић и др, *Република Српска у Одбрамбено-отаџбинском рату*, Бања Лука 2018, 38-39; Момчило Крајишник, „Историјска улога Народне скупштине у стварању Републике Српске“, у: *Двадесет пет година Народне скупштине Републике Српске*, Бања Лука 2017, 46-49.

³ *Службени гласник српског народа у Босни и Херцеговини*, година 1, број 1, Сарајево 15. јануар 1992. године, 1-2.

⁴ Исто, 2.

⁵ Исто, 5.

⁶ Исто, 9-10.

⁷ Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, електронска архива, (даље РЦИРЗ), *Stenografske bilješke druge sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 21. novembra 1991. godine*, 16; Драгослав Илић и др, *Република Српска у Одбрамбено-отаџбинском рату*, 39.

⁸ РЦИРЗ, *Stenografske bilješke 4. sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 21. decembar 1991. godine*, 1.

⁹ Исто, 2.

ског народа у БиХ, након што је Савјет министара ЕЗ донио *Декларацију о Југославији* и након одлука Предсједништва и Владе СР БиХ да се поднесе захтјев за међународно признање Босне и Херцеговине као самосталне и независне државе,¹⁰ предсједник Скупштине, Момчило Крајишник, понудио је за расправу приједлог одлуке да се приступи формирању **Републике Српска Босна и Херцеговина**.¹¹ Приједлог одлуке прочитао је Војислав Максимовић. У наслову се, дакле, наводило име **Републике Српске Босне и Херцеговине** (сва наглашавања имена Републике у тексту су ауторова).¹² Ова република би, како се то наводило у приједлогу, била у саставу савезне државе Југославије.¹³ У приједлогу се још наводило: „У складу са резултатима плебисцита српског народа Република Српска Босна и Херцеговина формираће се најкасније до Српске Нове 1992. године. Активности на формирању Српске Републике Босне и Херцеговине спровешће органи Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини“. У дискусији о приједлогу која је услиједила, између осталих, говорио је и Велибор Остојић који је нагласио: „... Ви сте данас материјализовали одлуку о стварању Републике српског народа на овим просторима и на томе вам честитам“. ¹⁴ Из контекста реченице закључује се да је Остојић овдје говорио о покушају рјешења српског националног питања кроз државну организацију, а не о њеном формалном називу. Након даље расправе Скупштина је у усвојила одлуку „**ДА СЕ ПРИСТУПИ ФОРМИРАЊУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКА БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА**“.¹⁵

На наредној 5. сједници Скупштине српског народа у БиХ, одржаној 9. јануара 1992. године, једина тачка дневног реда била је реализација одлуке Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини о проглашењу „**Републике српског народа у Босни и Херцеговини**“.¹⁶ Овако дефинисан назив помиње се, дакле, у формулисању дневног реда сједнице, иако се

¹⁰ Захтјев је послат ЕЗ 20. децембра 1991.

¹¹ Исто, 28.

¹² Исто.

¹³ Исто, 29.

¹⁴ Исто, 46.

¹⁵ Исто, 58.

¹⁶ РЦИРЗ, Stenografske bilješke 5. sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH, Sarajevo 9. januar 1992, 4.

предсједавајући Момчило Крајишник у образлагању тачке дневног реда позвао на одлуку са претходне сједнице како је рекао „да се приступи формирању Републике Српска Босна и Херцеговина“.¹⁷ Приједлог Декларације о проглашењу Републике српског народа у Босни и Херцеговини¹⁸ стављен је на дискусију након што га је прочитао Војислав Максимовић. У првој тачки Декларације коју је Скупштина касније усвојила након неколико обраћања присутних¹⁹ наводило се: „I На подручјима српских аутономних регија и области и других српских етничких цјелина у Босни и Херцеговини, укључујући и подручја у којима је српски народ остао у мањини због геноцида који је над њим извршен у Другом свјетском рату, а на основу плебисцита одржаног 9. и 10. новембра 1991. године на коме се српски народ изјаснио за останак у заједничкој држави Југославији, оснива се и проглашава **Република српског народа Босне и Херцеговине**“.²⁰ Декларација је садржала преамбулу и укупно 11 тачака. Десети члан Декларације у приједлогу је садржао условност њеног „увођења у живот“, тј. активације даном евентуалног признавања независности Босне и Херцеговине или одлагања на неодређено вријеме под условом да се захтјев за признање независности БиХ повуче до 15. јануара.²⁰ Овакав приједлог није прихваћен у расправи, па је у усвојеној Декларацији стајало да она ступа на снагу даном доношења.²¹ *Декларација о проглашењу Републике српског народа у Босни и Херцеговини* објављена је у Службеном гласнику број 2 од 27. јануара 1992. године.²²

¹⁷ Исто.

¹⁸ Исто, 9.

¹⁹ У ред мало познатих историјских чињеница спада и та да се прво по читању приједлога Декларације обратила Рабија Шубић, функционерка Покрета за Југославију и гост на сједници скупштине. Она је, између осталог, рекла: „Današnji dan za Srbe, a i za patriote drugih vjera i nacija, ima Vidovdanski, istorijski značaj. Danas je nužno imati na umu i u punoj svijesti činjenicu da srpski narod danas ima svoju sudbinu i svoju, svoju budućnost u svojim rukama. Ali, isto tako ja duboko vjerujem da će i drugi, a posebno muslimanski narod iz čijih redova, eto, i ja pripadam doći do spoznaje da je zaista prirodni, istorijski put muslimanskog naroda koliko i srpskog da nastavi život sa Srbima u zajedničkoj državi – otadžbini Jugoslaviji. (aplauz)...“ Исто, 13.

²⁰ РЦИРЗ, *Stenografske bilješke 5. sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH, Sarajevo, 9. januar 1992*, 11.

²¹ *Службен Гласник српског народа у Босни и Херцеговини*, број 2, 27. јануар 1992, 14.

²² Исто.

У погледу имена новопроглашене републике у јавности и медијима стање је било недефинисано. У новинама *Глас* првих дана након проглашења примјетна је конфузија везано за име Републике. У тексту од 10. јануара који преноси садржај Декларације јасно се наводи „проглашена Република Српског Народа Босне и Херцеговине“.²³ У издању истих новина за наредни дан, суботу 11. јануар, у извјештају са конференције за штампу регионалног одбора СДС-а Босанске Крајине користи се формулација Српска БиХ.²⁴ На истој страни је интервју са Војом Купрешанином, предсједником Аутономне Регије Крајина, гдје се користи формулација **Српска Република Босна и Херцеговина**. У доњем дијелу исте стране, у тексту Славка Јовичића под називом „Требевић и Козја ћуприја“, користи се пак назив који се наводи у Декларацији Република српског народа Босне и Херцеговине.²⁵ Ако погледамо осталу штампу, попут сарајевског *Ослобођења*, или београдске *Политике*, видјећемо да се и овдје, углавном, користи службена варијанта назива Република српског народа у Босни и Херцеговини, као и Република српског народа Босне и Херцеговине. Међутим, и овдје су присутна именована у појединим иступима који се свде на облике *Српска Босна и Херцеговина* или у једном случају и *Република српског народа*.²⁶

Поводом одлуке о оснивању Републике српског народа у БиХ засједало је и Предсједништво Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине. Алија Изетбеговић је на почетку сједнице, која је била прва у 1992. години, напоменуо да је сазвао сједницу у вези са „састанком српске скупштине у којој је донесена декларација о формирању тзв. **Српске Босне и Херцеговине**“.²⁷

На основу ових прегледа може се заокружити контекст у коме се назив Српска БиХ вјероватно користио у колоквијалном облику у смислу

²³ „Федерална јединица Југославије“, *Глас*, 10. јануар 1992, 3.

²⁴ А. Анушић, „Srpski narod se opredijelio“, *Глас*, 11. јануар 1992, 3.

²⁵ Slavko Jovičić, „Trebević i Kozja ćuprija“, *Isto*.

²⁶ *Политика* 10, 11. и 12. јануар 1992; *Ослобођење* 10, 11. и 12. јануар 1992.

²⁷ РЦИРЗ, Magnetofonski snimak 50. sjednice Predsjedništva Socijalističke republike Bosne i Hercegovine održane 10. januara 1992. godine.

активности представника српског народа у БиХ у процесу распада и разбијања Југославије, тј. у току припрема за сецесију БиХ која је организована по етничким подјелама друштва у којима су муслимански и хрватски представници имали иницијативу. Званични назив Републике користио се у службеним документима и у контексту именованја фактичког институционалног оквира. У исто вријеме, шаренило употребе назива лако је повезати са свеукупним предратним контекстом који је носио значајну дозу неприпремљености, дезоријентисаности читавог друштва, али и реакција на одлуке супротне стране.

Из свједочења српских државника и политичара из тога времена може се извући закључак да је Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини основана због тога што су муслимански и хрватски посланици, кршећи Устав БиХ, прегласавали српске посланике и наметали им сопствене одлуке о будућности Босне и Херцеговине.²⁸ Дакле, као нека врста реакције која је умногоме зависила од других. Тако су се ствари одвијале и после оснивања Скупштине, па и даље у данима пред рат, као и у самом рату, у вези са многим важним питањима. „На питање зашто су српски посланици основали своју скупштину, Момчило Крајишник даје сљедећи одговор: ‘Формирали су је као изнуђен одговор на неуставне одлуке њихових муслиманско-хрватских партнера и њихову неспремност да се на уставан начин заштите српски интереси и решава криза. Српска скупштина је требало да замени неформирани Савет за питања остваривања равноправности народа и народности БиХ. Требало је да буде привремено тело које би престало да ради оног тренутка када се српски партнери врате на пут поштовања Устава БиХ. Сам назив, Скупштина српског народа БиХ, јасно показује да је Скупштина требало да артикулише интересе српског народа, а не интересе једног територијалног дела БиХ’.”²⁹ И из овога се види да државу коју су основали представници српског народа на територији некадашње Социјалистичке Републике БиХ тешко можемо сматрати

²⁸ Горан Латиновић, „Свједочења српских државника и политичара о узроцима оснивања Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини 1991. године“, у: *Двадесет пет година Народне скупштине Републике Српске*, Бања Лука, 2017, 107-112.

²⁹ Исто, 112.

результатом неког конкретног, директног политичког плана, већ више као израз одбрамбеног рефлекса. Као српско *никад више* геноциду какав се догодио у НДХ.³⁰

Увидом у стенографске биљешке 9. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини, одржане, у Сарајеву, 28. фебруара 1992. године, видљиво је да се у дневном реду код 1. тачке „Разматрања предлога и доношења Устава“, а у складу са декларацијом од 9. јануара, држава назива „Република српског народа Босне и Херцеговине“. И даље, у приједлозима осталих тачака, такође се наводи тај назив.³¹ У обраћању присутних спомињала се и „Српска Босна и Херцеговина“: „Предсједавајући истиче да је циљ да се у Српској БиХ нико не осјећа у другом положају, ми не желимо са неким да владамо. Нама нико ко с нама живи не смета и да има равноправан третман, али је очито да ће БиХ бити подијељена на три етничке цјелине, три републике, три државе, три народа Срба, Хрвата и Муслимана, а биће и одређених народа у мањини. У Српској БиХ у мањини ће бити други, код Муслимана Срби. Зато треба да формулишемо тако да не направимо неку грешку и без намјере да неког стављамо у други положај“.³²

Др Радован Караџић истакао је, у расправи, тада у вези са именом „није начисто“. „Ми смо ово име до сада имали јер је то тако било дифузно јер је то била Република Срба и у Цазину итд. Пошто је очигледно да ће бити три Босне и Херцеговине и то не у персоналном, већ у територијалном смислу што је можда велика срећа, јер када смо правили мапу видјели смо да би свега 10% Срба остало изван те Републике, чини ми се да би ту државну творевину требало звати „Српска Босна и Херцеговина“. „Република“ је ознака за уређење. Значи, држава би се звала „Српска Босна и Херцеговина“. „Република“ је означава у смислу уређења, да је република, а не монархија“.³³ Караџић је затим прешао на расправу о начину бирања предсједника Републике и како то дефинисати у Уставу, а онда се, након одређеног времена, поново вратио на тему имена Републике: „Око имена

³⁰ Драгослав Илић и др, *Република Српска у Одбрамбено-отаџбинском рату*, 28.

³¹ РЦИРЗ, *Stenografske bilješke 9. sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Sarajevo*, 28. februar 1992, 2.

³² Исто, 9 и 10.

³³ Исто, 12.

да још мало размислимо. Мислим да је за нас најбоље: Република Српска Босна и Херцеговина. А име јој је „Српска Босна и Херцеговина“.³⁴

Посланик Драгомир Керовић је, након приједлога да се повуче комисија за Устав, предложио да ипак остане „Република српског народа Босне и Херцеговине“. „То је тако мање одређен појам него „Српска Босна и Херцеговина“, па тако оставља „федерирања“ у преговарањима. На то му је Момчило Крајишник одговорио: „Српска Босна и Херцеговина“ није назив да би се казало чија је Република, то је „српског народа и других народа који у њој живе“. То је објашњење чија је. Ту смо се сложили“.³⁵

Након паузе и састанка комисије за доношење Устава, посланик Петко Чанчар изнио је приједлог комисије који је практично давао ново име држави „**Српска Република Босна и Херцеговина**“.³⁶ То је у коначном облику садржао и наслов прихваћене „Одлуке о усвајању Устава Српске Републике Босне и Херцеговине“. У њој се у другом пасусу наводи: „Свечано проглашење Устава обавиће се на једној од наредних сједница Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини“.³⁷

Као што се види, ова расправа и приједлози који су се водили крајем фебруара под утицајем су рјешења понуђених у тзв. *Кутиљеровом плану*.³⁸ Поменута одлука је у редигованом облику објављена у Сл. гласнику број 3.³⁹ У том гласнику је објављен и „Уставни закон за провођење Устава Српске Републике Босне и Херцеговине“ који је, како се наводи, „ступао на

³⁴ Исто, 13.

³⁵ Исто, 15.

³⁶ Исто, 17.

³⁷ Исто, 21.

³⁸ У Сарајеву је 14. фебруара 1992. године почела међународна конференција за БиХ којом је руководио бивши португалски премијер Жозе Кутиљеро. Тада је разрађен пројекат који би створио одређени облик конфедерације у БиХ, односно заснивао би се на подјели на националне кантоне. Конференција је након тога, 21. фебруара 1992. године, наставила свој рад у Лисабону, а 9. марта у Бриселу. Поред многих мимоилажења стране су успјеле ускладити ставове и 18. марта потписани су основни принципи уставног уређења, који су садржали формирање три конституционалне јединице у БиХ које би биле засноване на националном принципу. Касније је спрегом Изетбеговића и америчког амбасадора Цимермана овај приједлог одбијен. У БиХ се послије муслиманско-хрватског референдума о самосталности, убиства српског свата и првих барикада у Сарајеву све убрзано кретало ка ратним дешавањима.

³⁹ *Службени гласник српског народа у Босни и Херцеговини*, година I, број 3. Сарајево, понедељак 16. марта 1992. године, 17.

снагу када га прогласи Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини“.⁴⁰ Као што смо већ показали у неким од кључних докумената види се условност и зависност њихове примјене од потеза муслимана и Хрвата у БиХ, те међународне заједнице, преговора итд. Тако је било и са проглашењем уставног закона.⁴¹ Свечано проглашење Устава Српске Републике Босне и Херцеговине услиједило је 27. марта, на 14. сједници Скупштине одржаној у Сарајеву.⁴²

Службени гласник је и даље наставио излазити под називом „**Службени гласник српског народа у Босни и Херцеговини**“. То се види увидом у гласнике од броја 4 из 23. марта до броја 13 из 10. августа када је преименован у „Службени гласник Српске Републике Босне и Херцеговине“. Народна скупштина носила је назив „**Народна скупштина српског народа у Босни и Херцеговини**“ све до 20. сједнице, у Бијељини, 13. и 14. септембра 1992. године.

Значајна историјска дешавања у периоду март-јул 1992. године можемо означити као убрзано историјско вријеме. Почетак ратних сукоба, различита динамика сукоба у локалним заједницама, те интернационална кретања и преговори били су само неки од разлога за нова „прегрупписавања“ институција Српске Републике Босне и Херцеговине. Свакодневне тешкоће организовања скупштине и присуства посланика због ратних околности ипак су превазилажене и настојало се расправљати о кључним питањима, међу којима је била и расправа о симболима и имену државе. Разлоге за нову иницијативу за промјену имена на 17. сједници Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини, одржаној од 24. до 26. јула 1992. године, изнио је Никола Кољевић.⁴³

„... Ми смо синоћ говорили на Клубу посланика и о приједлогу за промјеном имена Српске Републике Босне и Херцеговине. Они који су

⁴⁰ Исто, 27.

⁴¹ РЦИРЗ, Стенограм 14. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини, прилог: говор Момчила Крајишника, 27. март 1992. године, 2.

⁴² РЦИРЗ, Stenogram 14. sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 27. mart 1992, 2.

⁴³ РЦИРЗ, Записник и магнетофонски снимак 17. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини одржане 25. и 26. јула 1992. године.

били синоћ и од раније знају да је једна случајност један потпис на уговору генерала Мекензија, па можемо ако усвојимо једног дана да га прогласимо за кума, уколико то нама буде одговарало да је он грешком написао Српска демократска Република и ми смо после тога почели да размишљамо о смислу те грешке, многе праве ствари, а нарочито имена се рађају спонтано. Оно што би нама одговарало, тај наш разлог за промјену имена прво мислим да сви Херцеговци и Босанци знају и осјећају колико нас је име везивало и везивање територијално расрбљавало. Требали смо, увек вас је питало јесте ли ви Босанац, или сте Србин, сјећате се како је проф. Екмечић одговорио Србин југословенског усмјерења кад су му поставили ту замку на телевизији. Други је озбиљни политички и државни разлог, ако имате исто име, приметили сте колико само име у случају Македоније (је) могло имати велике политичке импликације. Мала је вероватноћа да ће бивша Босна и Херцеговина или ова Изетбеговићева бити избачена из Уједињених нација, или међународних организација, али постоји, ја се надам, велика вероватноћа да (ће) и наша Република бити примљена у међународне организације, што би ми сада онемогућавали унапријед именом, јер не могу бити двије Босне и Херцеговине, то је дакле политички разлог овога предлога, па можете и о томе да размислимо, то не мора се ни данас донијети ја не знам ни какав је став, други можда имају и других политичких импликација, али у сваком случају ово је наш предлог, било је и других приједлога и имена, нама је драго било и име Западна Србија, али мислим да би оно било политички контрапродуктивно у овом тренутку када се Србија оптужује, ако има још приједлога никако овај Мекензијев не мора да буде једини.⁴⁴ Дефинитивно питање промјене имена Републике постављало се и на наредној 18. сједници Скупштине.

Друга тачка дневног реда те наредне сједнице Скупштине, 11. августа, била је „Декларација о будућем уређењу српске државе Босне и Херцеговине“.⁴⁵ У приједлогу текста Декларације који је прочитан посланицима, између осталог, каже се да ће границе бити одређене плебисцитом, а то

⁴⁴ Исто, 33-34.

⁴⁵ РЦИРЗ, Магнетофонски снимак 18. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини одржане 11. августа 1992. године у Бањој Луци, 1.

исто наводило се и за име државе „биће коначно одређено плебисцитом.“ Око мијењања имена наводили су се разлози као што су они које је Кољевић већ изнио на претходној сједници: „Није могуће задржати назив Босна и Херцеговина с обзиром да је то име већ примато (вјероватно признато – напомена аутора) међународно другој држави. Наши државни симболи застава, грб и химна усклађени су са рјешењима за **цјелину** српског народа...“⁴⁶ У приједлогу Декларације у ставу 4 говорило се о односу Републике према окружењу. За Републику Српску Крајину предложени су споразум о одбрани, царинској и монетарној унији, о заједничком организовању јавног саобраћаја телекомуникационих система, о привредним активностима, о идентичним наставним програмима итд. Са осталим државама насталим на подручју бивше Југославије биће остварена свестрана сарадња. Предвиђала се и могућност удруживања Српске Републике са „јединицама муслиманског и хрватског народа у заједницу држава Босне и Херцеговине“.⁴⁷

У дискусији, која је услиједила, први је говорио Алекса Буха и што се тиче имена упозорио је да је у приједлогу декларације на мјестима гдје се наводила Српска Република то неколико пута наведено малим, а неколико пута великим словима и да то треба уједначити по правопису. У дијелу гдје се говорило о односима Буха је предложио да се декларацијом одреде и односи са Југославијом и да се то предложи у вези са *Лондонском конференцијом*, али и да се рјешава како је он навео „удруживањем“. Сљедећи говорник, посланик Никола Ерцег, јасно је изнио став да би ова декларација требало да буде полазна основа за разговоре у Лондону. Предсједник општинског одбора СДС-а Травник, Мирослав Мартковић, који је такође учествовао у расправи⁴⁸ о имену државе рекао је: „Име државе се такође

⁴⁶ Исто, 9.

⁴⁷ Исто, 10.

⁴⁸ Увидом у стенограмске биљешке сједница Народне скупштине видљиво је да су њима често могли присуствовати и представници нижих органа власти, војске и др. То је зависило и од мјеста одржавања, пошто се тиме жељело дати на значају свим крајевима Републике. Уједно, то је био одраз веома специфичног широког схватања демократије послје изласка из социјалистичког делегатског друштва, а свакако је имало коријене и у улози саборовања у историјској свијести. Овакве претпоставке захтијевају детаљнија истраживања.

мора регулисати Плебисцитом, али границе не могу. Државни симболи за-става, грб и химна усклађени су, каже се, са рјешењима цјелине српског народа. Молим Вас лијепо, то је друга држава, Југославија је данас туђа држава. На новцу на којем пише Народна банка Српске БиХ фино стоји двоглави бијели орао као српски симбол. Ми овдје покушавамо да одредимо име свога оца и родитеља. Ми имамо неку хипотеку. Према томе, застава на којој нема двоглавог бијелог орла није моја застава, вјерујем није ниједног Србина, а она може бити застава оних који носају зупчанике по раменима, који у име српског народа врше разновразне издаје.“ Што се тиче удруживања са хрватском и муслиманском јединицом, Мартковић је био експлицитан: „Треба строго забранити било какво удруживање са Хрватима и Муслиманима...“. Посланик Милан Трбојевић тражио је јасно да се у декларацији наведу симболи, као и то да се, с обзиром на приједлог промјене имена, из текста изостави Српска Република БиХ. И овај посланик у свом говору дискутовао је о приједлогу односа и удруживања са Југославијом и РСК, што јасно показује да је у овом политичком моменту то била једна од кључних политичких тема с обзиром на новонасталу ситуацију, међународне околности, али и процес самодефинисања и разумијевања државности.⁴⁹

Сљедећи говорник, чије име није наведено у стенограму, упозорио је да држава има изгласан Устав, али је навео и то да је „прошли пут“ речено у закључцима да ће бити промијењен Устав „наше Републике Српске“,⁵⁰ као и то да се у међувремену о томе расправљало, те да је његов припремљени амандман садржао приједлог да се држава зове „Република западна Србија“. Након тога, а послије говорника Саве Кнежевића, у расправу се укључио и предсједник Скупштине, Момчило Крајишник, из чијег се излагања види актуелност и коријен дебата које су се водиле унутар расправе о поменутих питањима: „... Ми сигурно у 1. тачки кажемо да је Српска Република Босна и Херцеговина држава српског народа, у којој

⁴⁹ РЦИРЗ, Магнетофонски снимак 18. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини одржане 11. августа 1992. године у Бањој Луци, 11-13.

⁵⁰ Вјероватно се мисли, као и у већини случајева, на присвојни придјев, тј. да је то Република српског народа.

равноправно живе и други народи, и то треба тако рећи... Мислим да не треба говорити о опредјељењу да ли ми сви желимо да живимо у једној држави. Ако је то потребно требамо рећи ..и-б-но (нејасно). Срби сви желе да живе у истој држави. Сада је другачији моменат ради тога што имамо Уједињене нације у Српској Крајини, имамо Републику Југославију која се због притиска формирала мимо нас. Ми смо у ситуацији да се морамо формирати као посебна држава. Ја лично сматрам да је Српска Република БиХ привремена држава све до оног момента док не будемо у ситуацији да се српске земље све уједине. Ако имају право Нијемци и други зашто то не би имали и Срби...“⁵¹ Крајишник је затим наставио о компликованости односа СР БиХ, РСК и СРЈ осврћући се на међународне услове и околности, као и на специфичности ситуације. Посланик Срђа Срдић у свом излагању упозорио је да се о симболима (на једној од сједница, у Сарајеву, у плавој сали) већ расправљало и да је потребно да се одреде дефинитивно ти симболи „Српске Републике“, те да се о томе више не расправља. Напоменуо је да је био присутан и „гос. Кошутих“, као и да је он сам био један од предлагача симбола. „Колико се сјећам договорили смо се да грб буде двоглави орао са пољем са четири оцила у средини, односно штит, да химна буде „Боже правде“ и да застава буде црвено, плаво, бијело са бијелим орлом на средини. Након извјесног времена, кад смо дошли други пут у Скупштину, већ на зиду висила је српска застава, са бијелим орлом на средини, а химна једном приликом, да ли је то било на Светог Саву, пјевана је Боже правде...“. Предсједавајући Скупштине, Момчило Крајишник, на крају је донио сљедећи приједлог: „Ми смо усвојили заставу оваква каква је овдје црвено, плаво, бијело без икаквих осталих знамења. Друго, рекли смо да грб буде двоглави орао Немањића и химна „Боже правде“, до оног момента докле Србија не донесе своја знамења и да онда то усаглашавамо. Таква је одлука донесена и као што сте видјели напријед је прочитана. Било је дискусија разних, а не знам зашто је овдје грешком изостављено. Ми смо прочитали симболе док се то не усклади са рјешењем српског народа, може

⁵¹ РЦИРЗ, Магнетофонски снимак 18. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини одржане 11. августа 1992. године у Бањој Луци, 17.

се убацити у ово која су то знамења. Ја бих замолио да то не покрећемо више пута. Кад се вршила заклетва војника онда се свирао „Марш на Дрину“ због тога што је Србија у том времену обавила референдум и већином гласова је усвојена та химна, али она није верификована у Парламенту. Значи, Србија још није донијела одлуку ни о грбу ни о химни. Када то уради онда (би) ми требало да усагласимо своје симболе. Зато бих ја замолио да се ово што је изостављено о државним симболима унесе у декларацију с тим што ће се коначно усагласити са цјелином српског народа“.⁵²

На крају је донесен закључак да се ова тачка одгађа за 19. сједницу Скупштине (за коју је већ било најављено да ће се одржати исти дан увече или сутрадан) до које би требало припремити приједлоге измјене Устава и приједлоге „новог назива Републике.“ За комисију су изабрани Рајко Касагић, Милан Трбојевић, Никола Ерцег, Петко Чанчар и Мирослав Вјештица.⁵³

У другој тачки дневног реда 19. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини, одржане 12. августа 1992. године у Бањој Луци, послје кратких примједби и без посебне расправе, усвојена је *Декларација о државном и политичком уређењу државе*. И том приликом Момчило Крајишник је поновио свој претходни став о симболима у виду размишљања да даља расправа није потребна, бар док се коначно не усвоје симболи Србије. Затим је још једном једногласно потврђено да је „оригинални грб Немањића“ грб државе. Онда се приступило расправи о амандману на промјену Устава у вези са именом.⁵⁴

Рајко Касагић, као члан комисије одабране претходни дан, предложио је назив „Српска демократска Република“ образлажући то добром основом за уједињавање српских држава у неком будућем времену. У исто вријеме, сматрао је да се таквим именом говори о уређењу и начину владавине – демократска република. Његов приједлог за амандман био је: „Српска демократска република је држава српског народа, а положај осталих грађана утврђен је чланом 5. Устава тако да нема никаквих ус-

⁵² Исто, 17-19.

⁵³ Исто, 20.

⁵⁴ РЦИПЗ, Magnetofonski snimak 19. sjednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Banja Luka 12. avgusta 1992. godine, 30-31.

крађивања права осталих грађана“. Након отварања расправе услиједили су и други приједлози промјене имена државе: „Демократска република Светосавска“, „Западна Српска Република“, „Централна Српска Република“. Поново је неко од присутних предложио приједлог „Западна Српска Република“. Из стенограма није видљиво ко је дао примједбу: „Може ли то без западна, Само да буде Српска Република.“ Пошто су претходно на сједницу дошли представници РСК један од њих је потврдио да би требало да се зове Српска Република.⁵⁵ Послије рекапитулације приједлога и још неколико кратких опаски посланика у дискусији са мјеста везаној за име Републике предсједник Скупштине, Момчило Крајишник, ставио је на гласање изнесене приједлоге с објашњењима да ће се након гласања изабрати приједлози са највише, а елиминисати они са најмање гласова и да ће се тако сузити избор, као и то да свако има право да гласа два пута. Резултати првог круга гласања изгледали су овако: „Српска демократска Република“ - 36 (гласова), „Западна Србија“ – 3, Западна република Србија“ – 5, „Република Западна Србија“ – 1, „Централна Српска Република“ – 16, „Српска Република“ – 24, „Српска Држава“ – 2, „Република западних Срба“ – 2, „Српска Демократска Република Славија“ – 1. Приједлози „Демократска република Светосавска“ и „Република Славија“ нису добили ниједан глас.

Даљи ток гласања видимо из стенографских биљешки:

„Сад морамо гласати између двије: СРПСКА ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА И СРПСКА РЕПУБЛИКА. Изјашњавамо се за СРПСКА ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА И СРПСКА РЕПУБЛИКА. Ко је за да буде назив: СРПСКА ДЕМОКРАТСКА РЕПУБЛИКА ? Нас има 55. Можемо поново гласати да не направимо преседан.

МИЛАНОВИЋ:⁵⁶ „Ми се сада зовемо **Српска Република** бришемо само да смо Босна и Херцеговина, јер је то нека друга држава остављамо наш назив из Устава и предлажем да задржимо тај Устав Српска Република.

(Предсједавајући) Ево да дамо прво овог на гласање: да прво буде СРПСКА РЕПУБЛИКА Ко је за СРПСКУ РЕПУБЛИКУ сви. Уздржаних нема,

⁵⁵ Исто, 32.

⁵⁶ Потпредсједник Скупштине Милован Милановић.

Против нема: Докторе Милановићу хвала вам за ово (аплауз). Господо, честитам вам крштење ваше Републике, дабогда вам била дуговјечна и вјечна и нико нам ништа не могао до Господа Бога⁵⁷

Дакле, иако мало конфузно око редослиједа бирања између два најуспјешнија приједлога у другом кругу гласања за ново редефинисано име државе изабрано је **Српска Република**. Међутим, за разлику од стенограма, у записнику са сједнице Скупштине стоји да је изгласано име „Република Српска“⁵⁸

Како је дошло до такве промјене? Наредна, 20. сједница Народне скупштине одржана је, у Бијељини, 14. и 15. септембра 1992. године. Сједницом је предсједавао мр Момчило Крајишник, а присуствовало јој је 55 посланика. На почетку сједнице одата је почаст народном посланику др Милутину Најдановићу који је убијен у Сарајеву, а затим митрополиту дабробосанском Владиславу и погинулим борцима. Након тога је приступљено полагању заклетве за посланике и министре који то још нису били урадили усљед ратних околности. Заклетву је положио и генерал Ратко Младић, командант Главног штаба Војске Српске Републике.⁵⁹

Приликом расправе о усвајању дневног реда сједнице посланици су користили назив **Српска Република** како је и усвојено на претходној сједници одржаној прије мјесец дана.⁶⁰ Након усвајања дневног реда прешло се на прву тачку, односно усвајање записника са 18. и 19. сједнице. Записник са 18. сједнице је усвојен без примједби. Предсједавајући је затим на расправу ставио записник са 19. сједнице ријечима: „Дајем на расправу записник са 19. сједнице Скупштине. Има ли неко примједби, сугестија, предлога . **Колико ја знам има Војо Максимовић** (нагласио аутор). Је ли ту Војо Максимовић“⁶¹

⁵⁷ Исто, 32-33.

⁵⁸ РЦИРЗ, Записник са 19. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини, одржане 12. августа 1992. године у Бањој Луци, 3.

⁵⁹ Записник са 20. сједнице Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини, одржане 13. и 14. септембра 1992. године у Бијељини, 1.

⁶⁰ РЦИРЗ, Магнетофонски снимак са 20. сједнице Скупштине Републике Српске, одржане 14. и 15. септембра 1992. године у Бијељини, 7-10.

⁶¹ Исто, 10.

Услиједило је затим излагање Војислава Максимовића: „Поштовани посланици прошли пут смо између више приједлога за промјену имена нашој Републици усвојили назив Српска Република. Неки нови разлози који су се и онда показивали, говоре да се тим именом не одређује територијални простор наше државе, **усмјерили су већи дио наше јавности да се она преименује у Република Српска** (нагласио аутор). Пошто сам ја по струци језичар, то ми је занимање, наравно имам мало отпора према томе називу, али мислим да има начина да се ово прихвати. Мислим да ће се временом наш народ, и поред овог малог језичког одступања, навикнути на овај нови назив. Чини ми се да би се оваквим називом могло постићи нешто што значи територијално прецизирање наше државе, што значи да придјев „Српска“ добија статус властите именице. Наравно, овдје није ријеч о детаљним границама, него о општој ознаци земље. Што значи, Република Српска земља. Ви знате да у Европи има земаља које у овим словенским облицима могу да добију овај облик, као што су Мађарска, Бугарска, Француска итд. Господин Остојић ми додаје да би могла бити Рашка, што значи Српска. Ја бих заиста био за ову промјену, да се не иде кроз процедуру, него кроз исправку записника, а да се мало и сами прво навикнемо **на овај нови назив**, а да навикнемо и наш народ. Дакле, ја вас молим да усвојимо ову измјену, која **се већ усталила и функционише у нашим средствима информисања, да ли нечијом иницијативом или спонтано, али то већ функционише** (нагласио аутор). Ја предлажем да прихватимо ову промјену записнички и наравно, да у актима који касније буду донесени, а и у публикавању закона и одлука, да се то у наредним бројевима постигне. Ја сам, иначе, примијетио велику шароликост, било је више промјена у називу, па су онда закони неуједначени у самом називу државе. Значи, **РЕПУБЛИКА СРПСКА** умјесто Српска Република“.⁶²

Предсједавајући Крајишник је додао да би се ово могло извести у смислу као код грешке у пермутацији имена и презимена записнички и без посебне процедуре. Тада се за ријеч јавио проф. Љубомир Зуковић, министар просвјете и културе. „Мене заиста чуди да је господин предсјед-

⁶² Исто, 11.

ник прозвао проф. Максимовића да образлаже ову промјену, јер морам да кажем да сам ја кум овог трећег и надам се посљедњег покушаја да нађемо право име за нашу државу. Још прије неколике године кад је уважени академик Владо Стругар предложио уједињење Србије и Црне Горе и кад се помучио око тога како би се та нова држава звала, ја сам му предложио СРПСКА, јер под тај назив, без република, монархија то није битно шта ћемо бити – можда јесте, али то се рјешава другим путем – под тај назив могу да стану све српске земље. Заправо, 90% европских земаља у нашем преводу тако се зову. То значи, српска земља, финска земља – Финланд, Швицланд – швајцарска земља, Дојчланд - њемачка земља. По том принципу присвојни придјев прераста у именицу. Ја мислим да неће бити никаквог проблема за нашу државу да јој се прикључи ко хоће од српских земаља. Наравно, она не може бити Србија, али српска земља таква каква јесте“.⁶³

Предсједник Крајишник додао је да је то примједба за записник поново констатовавши да: „Ако усвојимо као записник, онда не морамо ићи на процедуру“. Посланик Петко Чанчар предложио је да се, пошто су били усвојени амандмани на Устав Српске Републике, ако се прихвати измјена да се она спроведе и у амандманима 7 и 8 „јер амандмани су јачи од једног записника“. Крајишник је затим закључио расправу и ставио приједлог на гласање. „Констатујем да смо са примједбом која је изнесена усвојили записник са 19. сједнице Скупштине, те да се наша држава зове **Република Српска**. Прелазимо на другу тачку дневног реда: Упознавање са политичком ситуацијом у Републици Српској“.⁶⁴

Као што се види од тог момента већ се почиње и са службеном употребом овог назива. И званични документи са ове сједнице, записник и стенограмске биљешке које имамо, данас носе називе државе односно **Народне скупштине Републике Српске**. Видљиво је, дакле, да је записничком измјеном ступила на снагу нова јединствена пракса.

⁶³ Исто, 11-12.

⁶⁴ Исто, 12.

Службени гласник, година 1, број 15, од 29. септембра носи назив **Службени гласник Републике Српске**. У њему је прво донесена Одлука о проглашењу амандмана VII и VIII на Устав Српске Републике Босне и Херцеговине „које је на основу члана 142. Устава Српске Републике Босне и Херцеговине усвојила Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини на сједници одржаној 11. и 12. августа 1992. године. Број 02-802/92, 12. августа 1992. године, а потписао је предсједник Народне скупштине, мр Момчило Крајишник, с. р.“. Затим је донесен сами текст амандмана.⁶⁵

У складу са промјенама које смо констатовали у раду Народне скупштине и Службени гласник је мијењао званични назив. Тако се Службени гласник број 14, од понедељка 7. септембра, звао Службени гласник Српске Републике. Службени гласник број 15, од 29. септембра 1992. године, назива се, као што смо видјели, Службени гласник Републике Српске. Видљиво је из докумената Скупштине да је, од 14. септембра, и за њу дефинитивно усвојен назив Народна скупштина Републике Српске.

На основу свега наведеног, као и на основу бројних других појединачних докумената, расположивих у бази и у архиву РЦИРЗ и другим архивима, видљиво је да се за назив државе, војске, појединачних институција и органа и др. од 12. августа и у септембру 1992. (укључујући и период од 14. до 29. септембра и објаве у Службеном гласнику) користио назив Српска Република. Нема разлога да се овај назив у накнадним расправама, тумачењима и синтезама прескаче. У поменутом периоду, у другој половини мјесеца септембра, на терену је долазило до преплитања два назива, али након тога креће усклађено коришћење имена Република Српска.

---

⁶⁵ Амандман VII је гласио: „Назив Устава Српске Републике Босне и Херцеговине мијења се и гласи: „Устав Републике Српске“. Амандман VIII, члан 1. мијења се и гласи: „Република Српска је држава српског народа“. У наставку Службеног гласника донесена је Одлука о амандманима на Устав Републике Српске од броја IX до XVIII, као и сами текстови амандмана који су донесени на сједници 14. септембра 1992. године. Број одлуке је био: 02-956/92. Потписано као и претходни амандмани од стране предсједника Народне скупштине, мр Момчила Крајишника, с. р. У Службеном гласнику затим је објављена Одлука о проглашењу уставног закона за спровођење амандмана IX-XVIII на Устав Републике Српске, као и сам Уставни закон за ове амандмане који су такође донесени на исти дан, на истом засједању Скупштине. *Службени гласник Републике Српске*, година 1, број 15, од 29. септембра 1992. године, 569-571.

Преглед коришћења различитих варијанти имена Републике:

Званични назив	Датуми коришћења	Напомена
РЕПУБЛИКА СРПСКА БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА*	21.12.1991 - 09.01.1992.	*Само приједлог у одлуци да се приступи формирању
РЕПУБЛИКА СРПСКОГ НАРОДА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	09.01 – 28.02.1992.	Од проглашења до Устава
СРПСКА РЕПУБЛИКА БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА	28.02 – 12.08.1992.	До Декларације о државном и политичком уређењу
СРПСКА РЕПУБЛИКА	12.08 – 14/29.09.1992.	До промјене на засједању Скупштине и објаве у Сл. гласнику
РЕПУБЛИКА СРПСКА	од 14/29.09.1992.	

Уочавањем основног фактографског и хронолошког кретања промјена, али и контекста и оквира догађаја везаних за званични назив, поставља се питање аутора имена Република Српска. Кључни догађаји за ово питање десили су се, како се чини по доступној документацији и литератури, између 19. и 20. сједнице (12. август – 14. септембар 1992.) Народне скупштине, али су они и до данас остали као бјелине у историографији. И у јавности се издвојило више тврдњи о томе ко је аутор имена Република Српска.

Видјели смо да је приликом промјене имена „записничким путем“ из Српска Република у Република Српска, како изгледа на иницијативу Момчила Крајишника и уз асистенцију Војислава Максимовића, жустрије иступио министар Љубомир Зуковић. Он је, на веома суптилан начин, тада утишан од стране Крајишника. У књизи *Српска је рођена*,⁶⁶ академик Зу-

⁶⁶ Љубомир Зуковић, *Српска је рођена*, Српско Сарајево, 1996. године.

ковић је, у поглављу под називом „Откуд Српска“, писао да „придевска именица Српска, а што у конкретном случају значи српска земља – исто као што Deutschland значи немачка земља, Russland руска земља, Grieceland грчка земља, Finland финска земља и тако даље – назив који би најбоље, чак и у потпуности, одговарао уједињеним српским земљама“. Зуковић се и овдје позива на разматрања са академиком Стругаром. За конкретан настанак имена Република Српска каже да га је изнио на састанку са највишим представницима власти, у одмаралишту Кикинда, на Палама, након настанка имена Српска Република.⁶⁷ Састанку су присуствовали председник Републике Радован Караџић, председник Скупштине Момчило Крајишник, премијер Бранко Ђерић и министар информисања Велибор Остојић. Пошто је на састанку био присутан и Илија Гузина, директор Српске Телевизије на Палама, Момчило Крајишник му је, по Зуковићу, наложио „да се, већ од те вечери, у информативним емисијама држава назива **Република Српска**, а не **Српска Република**“. Зуковић је тада, како каже, додао „да је у свему битан назив Српска, који може да стоји и сам, јер коначно државно уређење сутра може и да се промени, а назив Српска да остане“.⁶⁸

Као што потврђују и претходни увиди у стенограме сједнице Народне скупштине, Зуковић доноси да је измјена имена прихваћена на засједању Скупштине 14. септембра 1992. године у Бијељини.⁶⁹ Прихватању је претходно, пише Зуковић, „за мене неочекиван покушај председника Скупштине да измену у називу прикаже као ненамерну омашку у записнику са претходне седнице. За ‘примедбу’ на Записник и њену ‘исправку’ био је задужен мој колега Војислав Максимовић, председник Клуба посланика СДС-а. И данас ми је чудно да је истинољубиви колега Максимовић пристао на такву улогу“.⁷⁰

⁶⁷ Као што смо већ нагласили између двије сједнице Народне скупштине.

⁶⁸ Љубомир Зуковић, *н. г.* 9-12.

⁶⁹ Скупштина је одржана у амфитеатру Пољопривредне школе гдје и данас постоји плоча са подсјећањем на ту чињеницу.

⁷⁰ Љубомир Зуковић, *н. г.* 9-12.

Као што смо видјели у стенограму, Зуковић се јавио и на неки начин протествовао, а у књизи наводи да му нимало није „било право“ да се прихватање новог назива државе, које је осмислио и предложио, заврши као исправљање записничке грешке. С обзиром на то да је књига издата 1996. године аутор се надао да „о свему постоји траг у Записнику са поменуте седнице“. Увид у документацију остварен је у и презентован у овом раду говори да се исказ Зуковића у том дијелу подударно са чињеничним стањем.

О таквом развоју дијела фактографије о настанку имена Републике Српске, додуше много касније, писао је и Момчило Крајишник. У зборнику радова поводом двадесет пет година Народне скупштине, дакле, двадесет двије године послје Зуковићевог објашњења датог у књизи. У свом раду у зборнику,⁷¹ Крајишник, у одјелку названом **Дванаести август 1992. – дан када је Република Српска добила име**, наводи фактографију и каже како је због нестанка свих илузија везаних за Кутиљеров план из назива ампутиран назив БиХ. И он сам каже да је тада побиједио назив Српска Република „да би касније атрибут Српска постао именица и тако је од Српске Републике добијен назив Република Српска“.⁷² Из назива одјелка у раду видимо да је и у његовом писању Крајишник остао, како се чини, досљедан импровизацији. У објашњењу околности настанка имена он у наставку наводи да је „наредног дана (након сједнице – напомена аутора) на неформалном састанку „приговорио“ Зуковић: „Погрешили смо, требало је ове две речи заменити и да нам се држава уместо ‘Српска Република’ зове ‘Република Српска’“.⁷³ Затим је, како каже Крајишник, „као и сваки Црногорац, позвао у помоћ Његоша који је именицу ‘Српска’ у Горском вијенцу употребио у више наврата“. Тада је, захваљујући слози на коју се позива Крајишник, направљен план да, како смо видјели на сједници, реагује Максимовић. „А тада је, као да му то није било довољно, као да је хтео и

⁷¹ Момчило Крајишник, „Историјска улога Народне скупштине у стварању Републике Српске“, у: *Двадесет пет година Народне скупштине Републике Српске*, Бања Лука, 2017, 37-58.

⁷² Исто, 49.

⁷³ Исто, 50.

себе самог да убеди, додао: 'То је ситница, само атрибут преведите у именицу и све је у реду'.⁷⁴ Крајишник у раду каже да је услиједило „признање грешке и извињење председника“ и гласање и исправљање записника. „Уз френетичан аплауз тада смо добили уместо Српска Република назив државе Република Српска“.⁷⁵ За „кума“ и Крајишник наводи Љубомира Зуквића. Из излагања Крајишника у овом раду произилази питање може ли му се поклонити апсолутно повјерење да је назив Република Српска настао само дан након или је то можда био неки други дан између сједница у Бањој Луци и Бијељини. Дакле, између 12. августа и 14. септембра.⁷⁶

Друга свједочења о ауторима имена Републике Српске доносе и другачије погледе. По њима аутори имена Република Српска су Соња Карацић Јовичевић, Драгослав Бокан и Горан Марић (умјетничко име Мухарем Малклом).⁷⁷ У изјави датој за потребе овог истраживања, у Републичком центру за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица, српски режисер Драгослав Бокан је навео да је, као један од вођа добровољачких јединица, долазио на просторе захваћене ратом и тада био у пријатељским односима са Соњом Карацић и Гораном Марићем. Због временске удаљености и нагомиланости догађаја није се могао сјетити прецизних хронолошких оквира, али се позива на љето 1992. Нарочито истиче да је, као кћерка Радована Карацића, Соња имала контакте са носиоцима власти и да је, по његовом мишљењу, највјероватније од

⁷⁴ Исто; Када то упоредимо са записником видимо да је Крајишник и даље био склон импровизацији.

⁷⁵ Исто.

⁷⁶ У излагању на Скупштини професор Максимовић се, као што смо већ раније видјели, позива на успостављање назива у медијима, али и на шаренило у законима. Рецимо (без детаљног увида у архив СРТ) да се 18. септембра у новинама *Глас помиње први пут име Републике Српске*, а 28. септембра име новина мијења се у *Глас српски, дневне новине Републике Српске*. То додатно осликава поменуто размимоилажења.

⁷⁷ Наведени су имали више јавних иступа у медијима када је ова тема у питању: „Kako је Republika Srpska dobila ime... i ko danas želi da ga ukine?“, *Nedeljnik* 3. novembar 2016, 4-7; Branko Rosić, „GORAN MARIĆ, MALKOLM MUHAREM, ISPOVEST OCA NOVOG PRIMITIVIZMA“, *Nedeljnik* 20. oktobar 2016, 49-55; Приликом актуелизације ове теме у медијима се појавило неколико текстова. Један од њих је и: Стефан Мачкић, Република Стихијска, Сјећате ли се када сте први пут чули своје име? *Фронтал.рс* (24. октобар 2017); <http://frontal.rs/republika-stihijska/>

стране Велибора Остојића преко ње стигао задатак о преименовању државе. Каже да је поменута тројка дошла до рјешења и да он не зна како је то даље административно ишло и да је Соња у то вјероватно детаљније упућена. На питање да ли би рекао да је њихово заједничко рјешење гласило Српска Република или Република Српска он каже да је најтачније да је њихов приједлог био Српска. Каже да су пошли од основе да буде Српска, а све што би говорило о уређењу да ту буде мање битно. „Значи да се ова држава прва зове српском државом, а да има име, не Србија него Српска. Да је то њено име, а не да је одредница“. Због све чешће актуелизације питања напоменуо је да није битно ко је тачно од њих троје изнио приједлог и да је као и за икону најбитнија њена суштина, а не ко је њен аутор. Бокан је истакао да њих троје знају да су они аутори, а за изнесене тврдње о Зуковићу и Крајишнику каже да је све могуће и да не жели да се уплиће у расправе везане за то. Када говори о Републици Српској Бокан наглашава: „Овде је реч о отаџбинском коду. Свети Стефан, Видовдан, Богојављење, православље, српство, крст часни, слобода златна, јунаци, отаџбина, Одбрамбено-отаџбински рат и Српска“.⁷⁸

Соња Караџић Јовичевић наводи да се не може сјетити тачних хронолошких оквира дешавања везаних за име Република Српска, али прва дешавања везује за крај јуна и прву половину јула 1992. године, јер је тада спремала и полагала испите на Медицинском факултету у Београду. Напомиње да су Бокан и Марић прво били код ње на Палама, а да су се онда састајли и дружили у Београду.⁷⁹ Она је, такође, навела да је у том периоду била у *Пресбиру* Владе који је обављао различите деликатне послове у ратном времену, који некада и нису били очекивани за ту врсту институције. Биро је био издвојен и имао специфичне односе са Министарством информисања којим је руководио Велибор Остојић. Приликом интервјуа на сугестију да је г. Бокан помињао задатак од г. Остојића она је рекла да је вјероватније да је Остојић прихватио њихову идеју о промјени имена и

⁷⁸ Изјава Драгослава Бокана аутору.

⁷⁹ Помиње и друге личности у том кругу Драгоша Калајића, Исидору Бјелицу, Мају Гојковић и друге.

даље је гурао кроз систем, али не преко Владе него преко Скупштине. У разматрању процеса везаних за име наводи да они конкретно нису били упознати са процедурама у Скупштини у вези са именом и да су заиста били изненађени брзином промјене имена и примјеном њиховог приједлога.⁸⁰

Горан Марић наводи да је био дио трочланог *ad hoc* тима који је у тешким данима почетка рата требало да понуди „своје генерацијско виђење ситуације у Босни и неке своје предлоге по разним питањима функционисања нове српске државе у настајању“. Нарочито се то односило на покушај мијењања већ добрано успостављене медијске слике. На питање о имену наводи сљедеће: „Реч је о догађају који се десио на самом почетку рата једне топле летње вечери у једном мотелу на Палама. У разговору са својим пријатељима Драгославом Боканом и Соњом Караџић дошао сам на идеју да треба избацити назив Босна и Херцеговина из имена наше српске државе у настајању. Предложио сам да се придев ‘српска’ претвори у именицу по узору на Пољску, Чешку, Мађарску и да дамо нашој држави име Српска. Мој предлог је наишао на одобравање и одмах је дошло до надоградње. Били смо угодно изненађени, Бокан, Соња и ја, којом брзином је Скупштина Српске Републике Босне и Херцеговине прогласила Републику Српску.⁸¹ Као што је видљиво из поменутих изјава, због удаљености времена дешавања, веома је тешко успоставити јасне хронолошке одреднице, поготово ако се оне односе на одређене дане или седмице гдје су се догађаји веома убрзано одвијали. Зуковићева аргументација има подлогу у писаним историјским изворима првог реда и више је поткријепљена званичном документацијом и због саме функције може се сматрати формално каналисаном. Креативна тројка Бокан, Караџић, Марић по природи

⁸⁰ Изјава Соње Јовичевић Караџић аутору дата 07.03.2019. године у Народној скупштини Републике Српске.

⁸¹ Branko Rosić, „GORAN MARIĆ, MALKOLM MUHAREM, ISPOVEST OCA NOVOG PRIMITIVIZMA“, *Nedeljnik* 20. oktobar 2016, 49-55. Занимљиво је било и тадашње њихово виђење о државном уређењу. Како наводи Марић: „Бокан је почео заговарати монархистичко уређење да се будућа држава назове Краљевина Српска, док је Соња заговарала републиканско уређење. Драгош Калајић, који је такође подржао ову идеју, сматрао је да Српска треба да буде кнежевина, а да се принц Томислав Карађорђевић постави за кнеза.

ствари била је блиска највишем руководству Републике и као таква имала је утицај и контакте у ширим политичким и интелектуалним круговима. Оно што се може извести као закључак из њихових изјава јесте то да (чини се) ове двије верзије нису супротстављене по аутоматском принципу, јер крију исту логичку основу и искуства из других земаља. Никада, наравно, не треба одбацити варијанту о новим истраживањима или појави документа који може разријешити одређене недоумице.

Закључак

Кроз тематику праћења настанка и промјена имена Републике могу се пратити друштвено-политичке промјене и сам развој ситуације. Однос са Сарајевом, међународном заједницом, Београдом и РСК. Сама актуелизација промјене имена везана је за специфичне тренутке политичког развоја. Стенограмима са скупштинских сједница осликава се клима у друштву и схватање развоја државности, али и демократије у специфичној пријератној и ратној атмосфери. Иако говоримо о периоду од непуних годину дана, од октобра 1991. до октобра 1992. године, у праћењу имена Републике потребно је испратити фактографски развој догађаја. Послије званичних назива Република Српског народа у БиХ и Српска Република Босна и Херцеговина нема никаквог разлога да се име Српска Република које је функционисало у пракси нешто више од мјесец дана прескаче у синтезама и другим приказима историје данашње Републике Српске. Фактографија у вези са њим је у раду са изворном документацијом јасно уочљива. Назив, као такав, представља један од степена развоја који уједно репрезентује његове карактеристике и законитости.

ИЗВОРИ

Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица:

- Службени гласник Републике Српске 1992-1996. године (ЕА)
- Стенограмске биљешке сједница Народне скупштине – 1992. година (ЕА)
- Записници сједница Народне скупштине -1992. година (ЕА)
- Интервјуи (ЕА)

ШТАМПА И ПОРТАЛИ

Глас, Бања Лука

Политика, Београд

Ослобођење, Сарајево

Nedeljnik, Београд

Фронтал.рс, Бања Лука

ЛИТЕРАТУРА

Антић Чедомир, Кеџмановић Ненад, *Историја Републике Српске*, (Београд: СКЗ, 2015).

Антић Чедомир, Кеџмановић Ненад, *Историја Републике Српске*, (Београд: Недељник, 2016).

Васић Д. Драгиша, *Историја за 9. разред основне школе*, (Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства Источно Сарајево, 2018).

Васић Д. Драгиша, *Историја за 4. разред гимназије општег и друштвено-језичког смјера и 3. разред гимназије природно-математичког смјера*, (Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства Источно Сарајево, 2020).

Енциклопедија Републике Српске (А-Б), (Бања Лука: АНУРС, 2017).

Илић Драгослав и др. *Република Српска у Одбрамбено-отаџбинском рату*, (Бања Лука, РЦИРЗ, 2018).

Крајишник Момчило, „Историјска улога Народне скупштине у стварању Републике Српске“, у: *Двадесет пет година Народне скупштине Републике Српске*, (Бања Лука: АНУРС, 2017), 37-58.

Латиновић Горан, „Свједочења српских државника и политичара о узроцима оснивања Скупштине српског народа у Босни и Херцеговини 1991. године“,

у: *Двадесет пет година Народне скупштине Републике Српске* (Бања Лука: АНУРС, 2017), 107-112.

Зуковић, Љубомир, *Српска је рођена*, (Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства, 1996).

Predrag Lozo
Republic Centre for the Research of War
and War Crimes and the Tracing of Missing Persons

REPUBLIC OF SRPSKA – NAME, EVENTS
AND HISTORICAL PROCESSES

Summary: *Socio-political changes and the turn of events in itself can be tracked by following the thread of how the name of the Republic was created and how it changed. The relationship with Sarajevo, the international community, Belgrade, and the Republic of Serb Krajina. The actualization of the name change in itself is tied to specific moments in the political development. Assembly transcripts paint a picture of the social climate and the understanding of the development of statehood, but also of democracy in a specific atmosphere before and during the war. Even though the relevant period of time is less than a year long, between October 1991 and October 1992, tracing the name of the Republic requires tracing the factual turn of events. Following the official names of the Republic of the Serb People in BiH and the Serbian Republic of Bosnia and Herzegovina, there is absolutely no reason to skip the name Serb Republic, used in practice for slightly over a month, in syntheses and other works on the history of modern Republic of Srpska. The factual documentation of that name is clearly apparent in working with original documents. The name, as such, represents one of the degrees of development, which at once represents its characteristics and legalities.*

Keywords: *Republic of Srpska, Serb Republic, name, People's Assembly, Defensive-patriotic war*